OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Neuvotteleva virkamies Anna Saarela

Asiantuntijalausunto
11.11.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

HE 169/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 § :n muuttamisesta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kausityölain soveltamisalaa, jotta luonnontuotteiden keruu voidaan saattaa kausityöasetusta muuttamalla kausityölain soveltamisalaan. Jatkossa luonnonmarjojen kerääjät tulisivat pääsääntöisesti maahan kausityöviisumilla ja tekisivät työtä työsuhteessa. Esityksen mukaan muutokset helpottaisivat marjanpoimijoiden hyväksikäytön torjuntaa ja siihen puuttumista. Oikeusministeriö on antanut esitysluonnoksesta työ- ja elinkeinoministeriölle lausunnon (VN/14933/2024-OM-35) sen valmisteluvaiheessa. Oikeusministeriön lausuntokierroksella antamaan lausuntoon sisältyvät oikeusministeriössä toimivan valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattorin huomiot esitysluonnoksesta.

Oikeusministeriö pitää esitettyä muutosta tarpeellisena ja kannatettavana ihmiskaupan torjunnan ja perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen näkökulmasta. Työsuhteisuus pääsääntönä vähentäisi luonnonmarjankerääjien hyväksikäytön riskiä sitä kautta, että ansiotasoon liittyvä riski pienenisi ja työhön sovellettaisiin jatkossa työlainsäädäntöä, jonka noudattamista valvoo mm. työsuojeluviranomainen.

Kuten esityksessä todetaan, työsuhde tai kausityöhön vaadittava maahantulolupa eivät kuitenkaan itsessään poistaisi riskiä työperäiseen hyväksikäyttöön. Oikeusministeriö pitää myönteisenä, että esityksessä on lausuntokierroksen jälkeen selkeämmin pyritty nostamaan esiin, että nyt esitettävä lakimuutos on ensivaiheen toimi, mutta muitakin toimenpiteitä kuten valvontaa ja yritysten omaa vastuullisuustyötä tarvitaan. Oikeusministeriö yhtyy siihen, mitä esityksessä to-

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

detaan tarpeesta seurata luonnonmarja-alan toimintatapoja ja poimijoiden aseman kehitystä lain voimaantulon jälkeen. On hyvä, että esityksessä on tunnistettu myös tarve seurata missä määrin muutoksilla on onnistuttu torjumaan ihmiskauppaa ja mitä täydentäviä toimenpiteitä alalle mahdollisesti tarvittaisiin.

Oikeusministeriö huomauttaa, että esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevassa osiossa ei ole lainkaan käsitelty kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteita ja esityksen suhdetta niihin. Kansainvälisten sopimusten velvoitteita selostetaan sen sijaan osana esityksen vaikutusarviointia Perus- ja ihmisoikeudet -otsikon alla. Tämä ratkaisu ei ole sopusoinnussa lainvalmistelun ohjeiden ja perustuslakivaliokunnan käytännön kanssa (esim. PeVL 41/2010 vp, PeVL 31/2014 vp, PeVL 52/2014 vp). Oikeusministeriö esitti lausuntokierroksella, että perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia tulisi jatkovalmistelussa täydentää siten, että siitä kävisi ilmi, miten ehdotetut muutokset käytännössä vaikuttavat luonnonmarjankerääjien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Myös perustuslakivaliokunta on korostanut, että perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä lainsäädäntöhankkeita tulee aina tarkastella myös yksilöiden näkökulmasta esitysten vaikutusten arvioinnissa. (PeVL 22/2017 vp, PeVL 10/2015 vp, s. 3.) Tällaista arviota esityksen vaikutuksista ei kuitenkaan sisälly hallituksen esitykseen.

Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että esityksessä on kiinnitetty huomiota marjalain soveltamisessa esiintyneisiin epäkohtiin, jotka on tarpeen korjata ei-työsuhteisia luonnonmarjankerääjiä ajatellen. Oikeusministeriö on lisäksi katsonut, että tulisi arvioida onko tavoitellun oikeustilan selkeyttämiseksi tarpeen selkeyttää marjalain soveltamisalaa.